ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр.
пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

КАНИКУЛ ВЭСЭЛАН ДА КУЛЬТУРНО ЭРТА

Н. Островскийын возымо книга-шамычым лудын пытарэм

Кызыт мэ, йоча - шамыч, тэлэ каникулым эртарэна. Нойышо ушнам кандарэн, у вийым погэна.

Эрдэнэ кыньэлын, йӧчын чийэн мунчалтэн кошташ, йандар шӱлышым погаш могайэ сай! Мунчалтэн толамат, книгам лудам. Адакат йужыш лэктын коштам.

Тэлэ каникул жапыштэ мый Н. А. Островскийын возымо „Как закалялась сталь“ дэн „Рожденные бурей“ книга-шамычым лудын пытарэм. Тэвэ мыйын ончылнэм — „Как закалялась сталь“. Лудаш тӱҥалатат, чарнаш ок лий. Граждан сарыштэ крэдалшэ Островский айдэмын вурс гай шуаралтмыжэ нэргэн пэш чаплэ книгам возэн.

Фэдотов И.

Кузнэцово пэдучилищыштэ тунэмшэ.

Мый издэр дэнэ мунчалташ йӧратэм

Мэмнан йал покшэлнэ пэш сылнэ корэм уло. Тидэ корэмын курыкшо—мэмнан вэсэлан мунчалтымэ вэрна.

Мый эрдэнэ кыньэлын издэрэм наламат, викак курык сэрыш куржам. Йол-

ташэм-шамыч дэнэ пырльа погынэн мунчалташ тӱҥалына.

Утларакшым мый издэр дэнэ мунчалташ йӧратэм. Каникул жаплан ачам лӱмын у йытыра издэрым налын пуэн. Мый тидлан пэш куанышым.

Каникул жапэм курык ӱмбалан вэсэлан эртарэм.

Рьабинин Сэмон.

Роҥго р-н, Кужмарий йалсовэт, Лай-сола йал.

„Ленин в Октябре“ кинофильм гыч. Сӱрэтыштэ: В. И. Лэнин дэн пашазэ Василий.

Йэчэ—йӧратымэ йолташэм

Мый физкультур пашам пэш йӧратэм. Кызыт эрэ йэчэ дэнэ коштам. Тидэ кэчылаштэ Йошкар-Олаштэ эртышэ йоча спартакиадыштэ участвоватлэнам. 5 километр коклаш йэчэ дэнэ каймаштэ мый 6-шо вэрым налым. Шукэртэ огыл Морко сэлаш эртаралтшэ район спартакиадыштэ пэрвой вэрым налынам ыльэ.

Мый рэспублик спартакиадыштат ончыл вэрым налаш шонэнам ыльэ. Но мый дэчэм вийанрак кайшэ-шамыч мыйым эртышт. Мый нунын сэмынак кошташ тунэмаш шкэ ончылнэм задачым шындэм. Шушаш спартакиадыштэ ик эн ончыл вэрыш лэкташ шонэм. Йэчэ дэнэ кошташ пэш йӧратэм. Йэчэ—пэш чот йӧратымэ йолташэм.

Алэксэйэв Борис.

Морко район, Кугу Кожлайал пэлэ кыдалаш школ, 6-шо класс.

Шахмат дэнэ модаш тунэмам

Шахмат дэн шашкэ модышым мый пэш йӧратэм. Йара жап годым эрэ модам. Но альэ мартэн сайын модын ом мошто ыльэ. Шахмат дэнэ модаш мыйым йолташэм Ласточкин И. туныктэн.

Кызыт, каникул жапыштэ, школыш кажнэ кэчын модаш коштам.

Силантьэв П.

Роҥго район.

А ЧОДРАШТЫЖЭ МОГАЙ САЙ!

Мэмнан дэкэ пийалан у ий толын. У ийын пэрвой кэчыштыжак мэ каникулыш кайышна. Мэ каникулым йатыр ий годсэк эртарэна. Но тыгай вэсэла, тыгай куандарышан каникулым альэ ужын огынал. Мланна канаш чыла условийым ыштэныт.

Пэрвой йанварыштэ школыштына йолка пайрэмым эртарышна. Кажнэ тунэмшэ шкэ моштымыжым, куанжым ончыктэн. Кажныжэ куштэн, модын, воштылын. Шукышт почэламутым ойлэныт, мурым мурэныт. Школым кодэн каймат ок шу ыльэ.

Но мӧҥгыштат пэш вэсэлан канэна. Мэмнан йал воктэнак кугу курык уло. Тушто мэ йэчэ дэнэ, издэр дэнэ мунчалтэна.

Тӱшкан погынэн йэчэ дэнэ пасу йыр коштына. Коклан вич километр коклаш ӱчашэн кайэна.

Адак йужгунам погынэна да йэчэ дэнэ чодраш кайэна.

Икана мэ чодраштэ мэраҥгым ужна. Ончэна: мэмнан ончылно „бушт“ шоктыш. Изиш лиймэк мэраҥ тӧрштэн лэктэ. Мэ мэраҥ почэш! Мэраҥ чыма вэлэ кудалэш. Мэ кышажэ почэш поктэна. Тудым кучэн школыш пӧлӧклан наҥгайнэна ыльэ, но ыш логал. Ош вургэмым чийшэ мэраҥгын почшым вэлэ ужын кодна.

Чодраш эша кайаш шонэна. Тушто пӱртӱс пэш сӧрал. Олача вургэмым чийшэ пушэҥгэ-шамыч мардэжан годым „тышкэ толза“ манмэ сэмын мэмнам ӱжшыла койын шогат. Пэш сӧрал пӱртӱс! чодраш пурэт гын, лэкмэтат ок шу.

Эрла мэмнам туныктышо Уткин Николай Стэпанович „Ленин в Октябре“ кином ончаш наҥгайаш сӧра.

Пионьэр-шамыч: Изибайэв А., Стольаров С., Йаблокова Е.

„Марий йал“ колхоз, Йошкар-Ола район.

Йэчэ дэнэ нормым сдатлэна

Каникул жапнам вэсэлан, культурно эртаршашлан, мэ ончылгочак планым ыштэн йамдылэн улына. Кузэ модаш, кунам мо дэнэ мунчалтышашым ончылгочак палэн шогышна.

Кызыт йэчэ дэнэ сорэвноватлэн коштына. Кажнэ БГТО значоклан нормым сдатлышаш вэрч тырша.

Каникул жапыштэ чыланат БГТО значоклан тэлэ нормым сдатлэна. Оҥэшна БГТО значокым пыжыктэн, у вий дэнэ школыш кайаш йамдылалтына.

Литвин Йыван.

Йошкар-Ола район, кузнэцово пэдучилищэ.

Катокна йандаула йылгыжэш

Мэмнан школ лийшнэ пэш сылнэ эҥэр уло. Тидэ эҥэр ий ӱмбалнэ вэсэлан модын каникул жапнам эртарэна.

Каникул тӱҥалмэ дэч ончычак эҥэр ийым тӧрлатэн

катокым ыштышна. Каток пэш мотор лийэ, йандау гай йылгыж шинча. Кэчэ йыда погынэн, тидэ катокышто коньки дэнэ мунчалтэна.

Мэмнан коклаштэ коньки дэнэ эн сайын Киртайэв Никифор мунчалта. Тудо мунчалташ тӱҥалшэ моло йоча-шамычымат туныкта.

Ий ӱмбалнэ мунчалташ пэш сай. Йара жапнам шижынат огына кэрт, вэсэлан эрта. Капнам пэҥгыдэмдэна, у вийым погэна.

Орэхов Йогор.

Роҥго район.

Н. Островский лӱмэш сылнэмутан журнал

Кужмарий пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч (Роҥго р-н) писатэль Н. Островский лӱмэш сылнэмутан журналым луктыт.

Журналэш Н. Островскийын биографийжым да тудын произвэдэньыжэ гыч ужашым кӱчыкын пэчэтлымэ.

В. Загайнов.

3

ЛЭНИН НЭРГЭН ПЭШ ЧАПЛЭ ФИЛЬМ

В. И. Лэнин дэн пашазэ Василий.

Лэнинын образшым раш ончыктымо

Тидэ кэчылаштэ Йошкар-Оласэ кинотэатрын экранышты тыжэ шэмэр-шамычын пэш чот вучэн илымэ „Лэнин в Октябрэ“ фильм ончыкталтэш.

Тидэ фильм тӱньамбал пролэтариатын вождьшын— Владимир Ильич Лэнинын образшым путырак сайын, чын ончыкта.

1917 ийсэ шыжэ. Большэвик партий Врэмэнный правитэльствым сӱмырал шуэн властьым шэмэр-шамыч кидыш налаш йамдылалтэш. Властьым кидыш налаш ик корно вэлэ—жапшым шуйыдэ пашазэ классым вооружонно восстанийыш кинъэлдаш. Тидэ кланжым шуктышашлан Владимир Ильич Пэтроградыш вашка. Цэнтральный Комитэтын лӱмын ойрымо пашазэ Василий Владимир Ильичым Фэнльандий гыч сайын аралэн конда. Вокзалыш кондэн шукта да паровозым мучыштарэн вокзал дэч ӧрдыжкӧ нангайа. Василий дэн Владимир Ильич паровоз кабин гыч лэктын Василийын пачэрышкыжэ кайат.

Чумыр фильм—Владимир Ильичын вооружонно восстаным вуйлатымэ, шэмэр калыкын пийалжэ вэрч илыжыжымат чаманыдэ кучэдалмэ образшэ. Лэнинын эн лишыл йолташыжэ— **И. В. Сталин** лийын.

Фильм Октьабрьын сэңымыжэ дэнэ пыта.

И. А.

Тидэ фильмым ончаш— кугу пийал

Мыйат „Ленин в Октябре“ кино фильмым ончышым. Тидэ фильмым ончымаш— мыланэм пэш кугу пийал. Тушто мый Владимир Ильич Лэнинын путырак кугу пашажым ужым. Мыланна пийалан илышым ыштышаш вэрч Владимир Ильич уло вийжэ дэнэ кучэдалын. Тудын вуйлатымэ почэш мэмнан ачана Кугу Октьабрьсэ рэвольуцийыштэ пойан кашакым сӱмырэн шуэн, властьым шкэ кидышкышт налыныт.

„Ленин в Октябре“ фильм Владимир Ильичын образшым путырак сайын ончыкта.

Пурышэва Нина.
Ронгo район, Чкаринск пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ.

Йэчэ дэнэ кузэ коштман

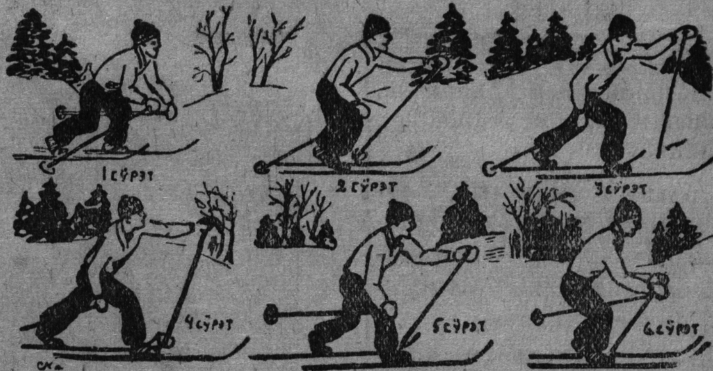
Йэчэ дэнэ сайын мунчалтэн моштышашлан лийын, чот тунэмаш кӱлэш. Пэрвой тӧр вэрыштэ кошташ тунэмман.

Мэмнан сӱрэтлаштэ йаклэштын ошкылмым ончыктымо. Тэ ужыда: кажнэ тошкалмыжэ йэда йэчызэ шэнгэлан кодшо йолжо дэнэ шӱкалалтэш, варажэ чумыр капшыгэ ончыл йолжо ӱмбак кусна.

Шӱкалаш тӱңалмым 1 шэ дэн 2-шо сӱрэтыштэ ончыктымо. Йэчэ шэнгэкыла ынжэ чымалт манын, пэш шыман, шэкланэн шӱкалман. Движэньыжым эркын-эркын писэштарэн, йэчызэ вийанрак шӱкалаш тӱңалэш (3-шо сӱрэт).

Варажэ йэчызэ коньки дэнэ мунчалтымэ сэмынак мунчалтэн ошкылэш. (4-шэ дэн 5-шэ сӱрэт). Вэскана тошкалмэ годым вэс йол дэнэ шӱкалман (6-шо сӱрэт).

Йэчэ дэнэ мунчалтэн ошкылаш йамдэ йэчэ корнэш тунэмман. Йэчэ тойа-шамыч шкэндым тӧр кучэн кайаш, адак ончыко шӱкалаш (утларакшэ курыкыш кӱзымӧ годым) полшат. Коштмо годым кыд дэнэ пэш шукак шӱкыман огыл; утларак пашажым йоллан ыштыктыман. Мунчалтэн ошкылаш тунэмшашлан пэрвой ик мыньэр кана тойа дэч посна коштын савырныман.

Йэчэ дэнэ коштмо тэхникым эрэак тунэмам

Мый йэчэ дэнэ кошташ 5-шэ классыштэ тунэммэм годым тӱңалынам. Пэрвойжо чӱчкыдын камбозам, нойэм ыльэ. Варажэ сайын коштын мошташ тунэмым. Кызыт кэчэ йыда эрдэнэ, кэчывалым, кастэнэ мунчалтэн коштам. Йэчэ мыйын капэм пэнгыдэмдаш полша.

Кызыт мый Торйал районысо пионьэр-шамыч кокла гыч ик эн талэ йэчызылан шотлалтам. Районышто эртышэ йоча физкультурнэ спартакиадыштэ ӱдыр-шамыч кокла гыч йэчэ дэнэ пэрвой вэрым налынам. Мыйым йэчэ дэнэ прэмироватлэныт.

Мый тыжак ом шогал. Йэчэ дэнэ коштмо тэхникым кэчэ йыда тунэмын шогэн, адакат талырак йэчызэ лийаш тыршэм.

Малинина Варвара.
У Торйал пэлэ кыдалаш школ.

ГУДОК

(Умбакыжэ. Тӱңалтышыжэ кодшо №-лаштэ.)

Шкэнжым куштын шуат, манын шонылдэ, тудо вӱдйым окналашкэ шыжыктылаш тӱңальэ. Шокшо вӱд дэнэ йӱлэн окна шэнгэлнэ кучкырымым колын, йыдартымыж дэнэ тудо дикарьла куштэн. Ындэ, кок код шамыч коклаштэ шинчэн, вуйжым лукдэ, брандсйойтым савыркалэн, окнашамышым шокшо вӱдым чарныдэ шыжыктэн.

Тудын шӱмжӧ онҗо гыч лэкшаш гай вурлыкэш. Чумыр котэльный пар дэнэ тэмын. Кӱвар мучко шокшо вӱд йога. Тудлэч Андрий под шындымэ кӱкшакаштэ шогэн аралалтын. Шӱлашыжэ йӧсӧ лийын, кыдшым йӱлалта. Но лэктын кэртдымэ нэрге шонымаш тудым адакат ваштарэш шогыктэн.

Мӱгырымаш ола мучко шарлыш.

III.

Васильок смэныш толшо пэрвой пашазэ тӱшка дэнэ заводыш пурыш. Сэрьога кугызажым пошкудо-шамычын кузэ пуштмышт нэргэн тудо кузэ гынат Андрийлан ойлаш шонэн.

Пашазэ-шамыч коклаш шылын, сторож-шамыч дэнэ вашлиймэ дэч корангыштын. Васильок ик кана вэлэ огыл паша жап годымат изажэ дэкэ пурэдэн. Изажлан мо

дэнэ гынат пайдалэ лийаш тыршэн чӱчкыдынак чумыр смэнэ мучко тудын дэнэ эртарэн. Кочэгар пашам писын умлэн налшэ тидэ чолга йочам кочэгар шамыч йӧратэныт.

Ик кана тудо пан Струмилын шинчашкыжат пэрнэн, но кочэгар-шамыч икшывым аралэн налыныт, да мэханик кыдшым вэлэ лупшалын. Икшывэ кочэгар-шамычлан вагон гыч шӱым йастараш полышкалэн, котэльныйыштэ чыла пурымо лэкмэ корным шинчэн да омсалаштэ шогышо контрольор-шамыч ужэдак пурэн лэктын коштшыжэ кэлшышэ вэрым муын. Тудо шӱ оптымо кудвэчыш пурэн, кумда вэнтильационно пучыш кӱзэн, тидэ пуч дэнэ йӱлэн пытышэ шӱй кучам оптымо выньэм дэкэ волэн. Варажым кӱртньӧ бал дэнэ тудо шӱ выньэм дэкэ мийэн, а тужэч, кок-кум комлья антрацитым сӱмырэн, котэльныйыш, шӱ налмэ выньэмыш логалын. Шкэнжын сэкрэтшым Васильок нэгэланат, изажланат шиштарэн огыл. Вучыдэгызэ, контрольор-шамыч шижэдак пурэн шогалын, шкэнжын писылыкшэ дэнэ кочэгар шамычым ӧрыкта раш тудлан сай чӱчын.

Котэльныйэш Андрийын тӱкылалтмыжым, тудым пушташ шонымыштым палэн налмэкшэ Васильокым шучкылык авалтыш. Лэгионьэр-шамычын котэльныйыш пураш тыршымыштым икшывэ лӱдшӧ шӱмжӧ дэнэ эскэрэн.

Тидэ тыршымаш сӱмырлымэк, тудо мучашдымын куаныш. Васильок пашазэ-шамыч коклаштэ курштылыштын, тич вӱдаңшэ шинчажэ дэнэ сӧрвалэн ончэн, палымэ кочэгар-шамыч дэч йодыштын:

—Каласэ, кугызай, нуно тудым мом ыштат?

Кочэгар-шамыч нымомат пэлэштэн огыт ул. А икшыжэ тудым кыдшэ гыч кучэн, ӧрдыжышкӧ корангдэн:

—Альэ илышэ улат, содор куржг! Иктэ шкаланжэ вэрэштэ... Альэ шокшо кыд йӱмалан тыйат вуйэтым савыралыктынэт?

Васильок туддэч савырнэн шогальэ. Шинча вӱдшым йоктарэн, лэгионьэр-шамычын мом ыштымыштым ончаш адак куржо.

Завод кудывэчэш авырэн шогалтымэ чыла пашазэ-шамыч котэльныйыштэ мо лиймым ончэныт. Оружийан лэгионьэр-шамычлан ик йэңын вуй пудымыжо шӱмым ӧрыктарэн. Нэлэ паша дэнэ ындыралтшэ, шӱлыкан йэнг-шамыч ик йэңын чакныдэ шогымаштыжэ шкэныштын пассивнэ улмыштлан шылдалалтмым шижыч. А мӱгырымаш тидэ нэргэн ик минутланат мондаш пуэн огыл. Птахан мо лийшашыжэ ындэ чыламат кэлгын тарватыш. Тудлан вишак, утларакшэ ӱдрамаш-шамыч, куанаш тӱңальыч. Шыдэшкымаш йӱк-шамыч шоктышт:

—Ончашыжэ вожылашда кӱлэш ыльэ, пӧрйэн-шамыч! Иктым колаш кодэн улыда...

—Утларакшэ ватэ-шамыч дэнэ крэдалыда...

Ӱдрамаш-шамыч кычкырымышт дэнэ, гудок дэнэ да лийшэ чыла дэнат таранышэ-пашазэ-шамыч кудывэчэ гыч каймэ дэч отказатлымышт. Лэгионьэр-шамыч штыкыштым ходыш колтышт. Кавалэрист-шамыч нуным имньышт дэнэ ишэн лупш дэнэ кырэныт. Пэш чот шыдэшкышэ пашазэ-шамыч ик лэгионьэрым имньэ ӱмбач шӱдырэн волтышт. Лэгионьэр-шамыч тудым пыкшэ утарышт. Лэгионьэр-шамыч эскадрон кудывэчым пыкшэ гына эрыктыш.

Васильок шкаланжэ вэрым муын огыл. Тидэ курштылшэ изи капан йэңым лэгионьэр-шамыч ужыныт.

—Эй, тый! Мом тыланэт тыштэ? Шогал! Куш куржат?—тудын ӱмбак иктэ кычкыральэ.

Васильок калык коклаш чымалтэ да кыньэрвуй дэнэ, вуй дэнэ шӱкэдылын эн шыгырыш пурыш. Кучэн кэртмышт дэч лӱдын, тудо служэбный ход гоч шӱ оптымо складыш куржо. Шкэнжын пурэн коштмо вэржэ нэргэн тужак вэлэ ушыжыжо пурыш...

Умбакыжэ вэс №-што.

Николай Алэксэйэвич НЭКРАСОВ

КУГУ РУССКИИ ПОЭТЫН КОЛЫМЫЖЛАН КУДЛО ИИ ТЭМЭ

Поэтын илышыжэ да пашажэ

Н. А. Нэкрасов 1821 ийыштэ помэщик-офицэр йэшэш шочын.

Н. А. Нэкрасовын йоча годсо илышыжэ Йарославль ола лишнысэ Грэшнэвэ имэньыштэ пэш йӧсын шинча вӱд йӧрӧ эртэн. Ачажэ тудын шкэ крэпостной крэсаньыкшэ-шамычым вэлэ огыл, тыгак шкэ йэшыжымат чылтак крэпостной, тиран сэмын шынчырыштэ кучэн. Н. А. Нэкрасовым ачажэ пэш шуко кана лупш дэнэ кырэн, но тудо адакат коч момат эрэ шкэ сэмынжэ вэлэ ыштэн, ачажым колыштын огыл.

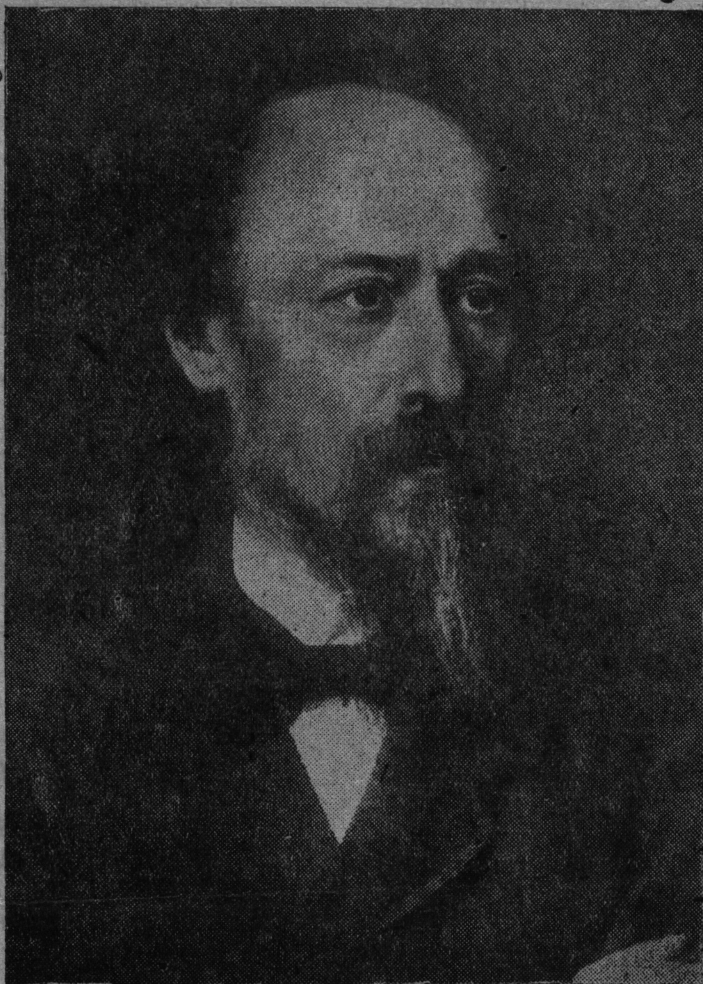
Тыгай йӧсӧ илышым Н. А. Нэкрасов колымэшкыжэ мондэн огыл. Тудым аважэ гына йӧратэн, чаманэн. Моло чыманышэ нэгэат лийын огыл.

Н. А. Нэкрасов 12 ийаш улмыжо годым Йарославский гимназийыш тунэмаш пура. Гимназийсэ илыш самырык Нэкрасовым нигунарат ок куандарэ, тудын кумылжым волта вэлэ. Гимназийыштэ казьонщинэ улмыланак Нэкрасов ӧрканэн да начар тунэмын. Но тушто Байронын, Пушкинын произвэдэньыштым лудын. Варажым гимназийсэ начальствэ дэн Нэкрасов коклаштэ отношэньэ утыр пужлэн. Гимназистлан ачажат полышым шагал пуэн. Сандэнэ Н. А. Нэкрасов гимназийым тунэм пытарыдэак кодэн кайэн.

Вара ачажэ тудым Пэтэрбургысо войэннэ училищыш тунэмаш колта. Н. А. Нэкрасов ачаж ойым ок колышт. Пэтэрбургысо войэннэ училищыш огыл, а унивэрситэтыш тунэмаш пура. Тылэч вара ачажэ Н. Алэксэйэвичлан пэш чот сыра, да полыш пумым йӧршын чарна. Н. А. Нэкрасовлан матэриальнэ шотышто йорлылыкым чыташ пэрна. Тидэ жапыштэ тудо литэратур пашаш пэш чот пижэш: стихым, ойлымашым да статьа-шамычым возгала.

1840 ийыштэ Н. А. Нэкрасов „Мечты и звуки" лӱман пэрвой почэламут сборникым пэчэтлэн луктэш. Тидэ сборникыштэ улшо почэламут-шамыч вишкыдырак лийынат.

1842 ийыштэ Н. А. Нэкрасов Бэлинский дэнэ палымэ лийэш. Тудын кружокыштыжо пашам ышташ тӱҥалэш. Ик мыньар жап гыч тунамсэ талантливый писатэль-шамыч Чэрнышэвский, Доброльубов, Толстой, Достойэвский, Гончаров, Тургэнэв дэкэ лишэмэш.

1847 ий гыч Н. А. Нэкрасов „Современник" журналын рэдактыржэ лийэш. Журналым лукмаштэ Чэрнышэвский дэн Доброльубов пашам ыштат. Кугыжан правитэльствын „Современник" журнал лукмашым пэтырмыж дэч вара Н.А. Нэкрасов „Отечественные записки". журналыш паша ышташ кусна.

1875 ий гыч чэрлын илаш тӱҥалын. 1878 ийыштэ 8 йанварьыштэ кугу поэт А. Н. Нэкрасов колэн.

Шкэнжын возымо „В дороге", „На Волге", „Орина мать солдатская", „Мороз—красный нос", „Размышления у народного подъезда", „Кому на Руси жить хорошо" — произвэдэньылаштыжэ Н. А. Нэкрасов крэпостной строй годсо нэлэ, йӧсӧ условий-шамычым, помэщик - шамычын крэсаньыкым пэш чот ындырэн ашнымыштым, чыташ лийдымэ нэлэ, крэпостной пашам, эн чотшым, крэсаньык ӱдрамаш-шамычым орландарэн ашнымым путырак кэлгын ончыктэн.

„Песнь о разбойнике Кудеяре", „Песнь Ермушки" почэламутлаштыжэ помэщик строй ваштарэш кучэдалаш, нунылан ӱчым шукташ ӱжын. „Железная дорога", „Плач детей тулэч моло почэламутлаштыжат крэсаньык-шамычым, йоча-шамычым помэщик-шамычын пэш чот эксплоатироватлымыштым пэш сайын сӱрэтлэн кодэн. Н. А. Нэкрасовын поэзийыштыжэ эн шэргыжэ тидэ: Нэкрасов рэвольуционный идэйым кумдан шарэн, родиным, калыкым йӧраташ ӱжын. Тудо шкэ почэламутшо дэнэ шкэ эпохысо ончыл ий-шамыч самодэржавий да крэпостной строй ваштарэш кучэдалаш тарватэн.

Н. А. Нэкрасов шкэ поэзийжым калыклан возэн. Садлан тудын возымыжо илыш дэч ойырлыдымо, илыш дэнэ пижын шогышо лийын. Нэкрасов калыкын вийжылан ӱшанэн. Ончыкыжым калык шкаланжэ эрыкым сэнгэн налэш, манын раш палэн.

Тэвэ молан мланна Нэкрасов шэргэ. Тэвэ молан тудын колымыжлан 60 ий эртэн гынат, мэ тудым кугун пагалэна.

В. И. Иванов.

А. Н. НЭКРАСОВ.

ШКОЛЬНИК

—Ну, кудалйа, йумылан кӧра!
Кава, кожэр да пэсок—
Вэсэла огылыс корно...
Эй, мыйдэкэм шич-йа дружок!

Йол чара, кап лавран,
Изиш вэл лэвэдмэ он
Ит вожыл! Могай паша?
Тидэ шуко славный-влакын
корно.

Ужам мый котомкаштэ книгам.
Тугэ, тунэмаш тыйэ кайэт...
Шинчэм, ачажэ эргыжлан
Пытартыш кумыржым кучэн,

Шинчэм, шонгго дьачок ватэ
Чэтвэртак оксам пуэн.
Кудал эртышэ купэч ватэ
Чайланжэ пӧлэклэн.

Ала, можыч, тый дворовый
Колтымо гыч улат!.. Ну, мо адак!
Случай тидэ уак огыл—
Ит ойгыро, от йом садак!

Вашкэ шкат палэт школышто,
Кузэ мужик—архангэльский
Ышкэнжын да йумын эрык дэнэ
Пэш ушан да лийын вэликий.

Поро чон дэч посна огыл
тӱньаштэ—
Иктаж кӧ Москвашкэ наҥгайа,
Лийат унивэрситэтыштэ
Омэт ышталт шуэш вара.

Тушто корно вара кумда:
Пашам ыштэ да ит лӱд...
Вот тидланак тыйым кэлгын
Йӧратэм мый шочмо Русь.

Пойанлыкдымэ огыл ты пӱртӱс,
Колэн огыл альэ тудо край,
Мо луктэш калык лоҥ гыч
Тунар славныйым чарныдэ—
Тунар поро, благородный,

Чон дэнэ йӧратышэ вийан-шамычым
Нӱшкӧ-шамыч, йӱштӧ-шамыч да
Шкэнынштым чийалтышэ шамыч
коклаштэ.

А. Н. НЭКРАСОВ.

ТӰРЭТДЫМЭ АҤА

Шыжэ мучаш. Корак-шамыч чоҥгэштэн кайэнит
Чараҥын чодра, пасу шамыч пустаҥынит.

Лачак иктэ тӱрэтдымэ аҥа...
Ойго шонымашым тудо конда.

Мутланат дыр парча-шамыч эркын ваш-ваш:
Йокрок мланна шыжэ мардэжым колышташ,

Йокрок мландэ маркэ шогаш пӱгырнэн
Тэмшэ пырчым пуракэш йӱштылтэн.

Мэмнам йӱд йэда станицэ тла,
Кэч могайэ сут кайык чӱҥгалын эрта,

Мэраҥ тошка мэмнам, мардэж кыра мэмнам
Кушто мэмнан куралшэ? Мом вуча эша?

Альэ мэ молын дэчын шочын улна удан?
Альэ пэлэдын вуйаҥын огына ул тӱшкан?

Укэ! Мэ она ул уда молын дэч—да шукэртак
Тэмын да шуын пырчына.

Лупшэн пытараш огыл шыжэ мардэжлан
Тудо куралын да ӱдэн мэмнам?..

Мардэж нунылан ойго ваш мутым конда:
—Вийжэ укэ тэндан куралшыдан.

Шинчэн, молан тудо куралын да ӱдэн,
Да вийжэ шутыдымо пашалан пижылдэн.

Йӧсӧ йорлылан—ок коч да ок йӱ
Тудын чэрлэ шӱмжым шукш кочкэш,

Нинэ каш-шамычым куралшын кидшат
Кошкэн шанчаш ганьэ, сакалтын лупш гай,

Шинча пычкэмшалтын да йомын йӱкшат:
Тудо ойганышэ муро-шамычым мурэн.

Шогашкэ киддэнэ вочшо сэмын,
Куралшэ шоналын аҥа дэнэ кайэн. **М. С. кусарэн.**

Почэламут-шамычым смысл почэш кусарымэ.

„Кому на Руси жить хорошо" поэмалан Кустодиэвын сӱрэтлымыжэ.

Художник Стэпановын карикатуржо (1854 ий). Григорович, Тургэнэв, Островский, А. Толстой ышкэныштын рукописьыштым „Современник" журналыш наҥгайат. Журналын рэдакторжо-шамыч: Нэкрасов дэн Панайэв нуным куанэн вашлийыт.

РОШТО КÖЛАН ПАИДАЛЭ?

Кодшо статьаштэ мэ Христосын нигунамат илыдымыжэ да шочдымыжо нэргэн, рошто пайрэмым христиан-шамычын йатыр курым ожно йазычэский калык дэч заимствоватлымышт нэргэн ойлышна.

Рошто пайрэмын нэгызыштыжэ тошто, дикарский, рэлигиозный пайрэм кийа. Йодылтэш: тидэ пайрэмым—дикарствын кодшыжым — йумылан ӱшанышэ шамычын ыштымышт кöлан пайдажэ?

Эн ончычак капиталистичэский эллаштэ рэлигий дэн поповский лурманын кöлан пайдам кондымышт нэргэн ончэн налына. Мэ палэна, капиталистичэский эллаштэ пашазэ дэн шэмэр крэсаньык-шамычын положэньышт пэш нэлэ. Но капиталистичэский эллаштэ йумылан ӱшанышэ шэмэр-шамычлан нунын кумалмышт, рошто гай пайрэмынамыч полшэн кэртыт мо? Конэшнэ укэ, огыт полшо.

Поп-шамыч тыгэ проповэдоватлат: пуйто шэмэр-шамычлан нэлэ илышым, капиталист дэн помэщик-эксплоататор-шамычын йанлык сэмын мыскылымыштым нимогай вуйшиймаш дэч посна, шкэ эрык дэнэ да охота дэнэ чыташ кӱлэш.

Осаллан вий дэнэ ваштарэш шогыман огыл—тэвэ мом йэвангэльский Христос проповэдоватла. Тидэ шэмэр-шамычлан капиталист дэн помэщик-шамыч власть ваштарэш восстатлаш ок кӱлым, йӱштым, шужымашым, угнэтэньым да правадымылыкым покороно чыташ кӱлмым ончыкта. Тыланэт суткаштэ 14-18 час пашаышташ кӱштат гын,—тидэ осаллан вий дэнэ ваштарэш ит лий! Тыйым завод гыч урэмыш луктын кудалтат, тыйын йэшэт шужэн колымашыш шуэш,—чытэ, осаллан вий дэнэ ваштарэш ит лий! Помэщиклан оброк тӱлаш тыйын пöртэт гыч чыла шурным луктын налыт, вӱтат гыч вольыкэтым луктын кайат—шып лий, вэс шӱргэтымат совыкташ шындэн пу!

Фабрикант дэн помэщик-шамычын заказышт почэш поп дэн сэктант-шамычын вожакышт Христос мландэ ӱмбак чын „тынысым да айдэмэ коклаш влаговолэньым" кондэн манын доказыватлат. Но тидэ „тынысшэ" тэвэ мо лийэш: шэмэр-шамыч игылтмашым тынысын чытышаш улыт, помэщик дэн капиталист-шамыч властьым сӱмыраш тöчыман огыл. Тыгай „тыныс" да тыгай „влаговолэньэ" эксплоататор-шамычлан пэш пайдалэ, шэмэр-шамычлан пэш осал.

Рэлигий да, тугак рэлигиозно рошто пайрэм господствуйущий класс-шамычын кидыштышт шэмэр-шамычым ондалымэ срэдствалан шотлалтыт. Калыкым аңыртарэн, рэлигий капиталист-шамычын кидыштышт шэмэр-шамычын созианьыштым пычкэмышандарымэ, нуным капиталистичэский куллыкын да фашист рэжимын чын причиныышт дэч корандымэ шотышто изи огыл рольым модын. Мэмнан дэнэ, Совэт Ушэмыштэ, пашазэ дэн крэсаньык-шамычын 20 ий господствоватлымышт годым шэмэр - шамычлан чынак пийалан илыш ышталтын. Мэмнан дэнэ эксплоатаций укэ, правадымылык укэ шужымаш, йӱштö, кӱчызылык да пашадымылык укэ. Шэмэр-шамычлан тидэ пийалан илышым кö пуэн? „Спаситэль", рэлигий альэ йумо? Укэ шэмэр-шамыч шкэ шкэныштын собствэннэ вийышт дэнэ, шкэныштын родной Лэнин-Сталин партий вуйлатымэ почэш социализмым ыштэныт,шканышт пийалан илышым завойэватлэныт.

Социализмын сэңымашыжым калык тушман шамыч ваштарэш кучэдалмаштэ завойэватлымэ. Кугу Октьабрь социалистичэский рэвольуцийын шакшэ тушманжэ шамыч коклаштэ христианский поп, мусульманский мулла, йэврэйский раввин, тӱрлö сэктант - шамычын вожакышт шагал огыл вэрым налын шогат.

Тэвэ поп-шамычын тушман пашаштым разоблачитлышэ ик мыньар факт.

Поп-шамыч стахановский движэньын фабриклаштэ, совхозлаштэ, колхозлаштэ паша производительность кугэмдымашым, а тыгэжэ совэт пашазын, колхозник-шамычын илышышт сайэмдымашым шинчат. Но тидэ калык тушман-шамычлан пайдалэ огыл. Поп-шамыч мом ыштат? Нуно посна стахановэц-шамычлан письмам колтат да нуным стахановский мэтод тидэ „сулык" манын ӱшандараш тöчат.

Тыгэ йужо попшо ышта. Молыжо вэс сэмын выступатлат: нуно шкэ тушман тӱсыштым рэлигиозно дурмандэч утаралтдымэ йужо шэмэрын авторитэтышт дэнэ лэвэдаш тöчат. Днэпропэтровскышто „чытырышэ-шамыч" рэлигиозно сэктыштэ (шкэ йумыштлан кумалмышт годым нуно чытырат) пашазэ ӱдрамаш Г-скайа шогэн. Пашазэ ӱдрамашын лӱмжö дэнэ „чытырышэ - шамыч" чыла вэрэ козырьатлэныт. Тидэ жапыштак нинэ „чытырышэ-шамыч" коклаштэ, нуно тидэ Днэпропэтровский область кӱртньö корныштак ыштат улмаш, дивэрсант шамычым вэрэштмэ. Мутат укэ, Г-скайа лӱмжö нунын калык ваштарэш ыштымэ подлый пашаштым лэвэдшаш вэрч гына служитлэн.

Шуко поп да сэктын вожакышт фашистский разведкын шпионышт лийын разоблачатлалтыныт. Бэлоруссийыштэ, Украиныштэ, Башкирийыштэ, Ойротийыштэ, Таджикистаныштэ, Азэрбайджаныштэ, Лэнинградский дэн Калининский областьлаштэ да Совэт Ушэмын моло вэрлаштыжат поп-шамыч дэн сэктын вожакышт коклаштэ шпион-шамычым вэрэштмэ.

* * *

Тыгэ, рэлигийым кö поддерживатла, рошто нэргэн басньа дэнэ шэмэр-шамычым аңыртарымаш кöлан пайдалэ? Тидэ капиталист дэн фашист-шамычлан пайдалэ.

Мэмнан элыштэ шуко пашазэ дэн колхозник-шамыч йумылан огыт ӱшанэ да рэлигиозно пайрэмым огыт ыштэ. Рэлигийын осал улмыжым чыла шэмэр - шамычлан умылышт кӱлэш, нуно умылышт: поп дэн поповский пайрэм - шамыч калыклан осал дэч молыжым нимомат кондэн огыт кэрт.

Ф. Олэщук.

ФАШИЗМЛАН МУЧАШ!

Гранат пудэштэ,
Шаланыш бомбо—
Пулэмьот пэш талын тототла.
Испаний калык:
Эргэ, ӱдыр
Элжэ вэрч вийан шога.

Фашизм-шакшэ
Оршо ганьэ
Испанийым тöча налаш;
Испанэц-влакым,
Сатшым, нуржым
Шона лавраш йöршэш тошкаш.

Укэ, укэ!
Испаний калык
Огэш лий тошто ганьэ кул!
Луктэш фашизмым
Йöршын кӱрышт—
Чӱктэлтэш Октьабрь тул!

Ит шоно тый,
Фашистский бандэ,
Испанийым сэңаш, толаш.
Чын вэрч шогалшэ
Эрыкан Испанийым
Ок лий нимо дэн шалалташ!

Ок лий тудым сэңаш,
Кö родинэ вэрчын
Уло оң дэн шога вийан.
Рэспублик вэрчын
Луктын вийым
фашистым сэңаш кайат чылан.

Кушкэш вийаңгын
Кажнэ кэчын,
Пэңгыдэмэ народный фронт.
Чыла лукла гыч
Кайыш шэргылт:
—Кайэна сэңэн мэ, рот фронт!

Ок лий тудым сэңаш,
Кö родинэ вэрчын
Уло оң дэн вийан пижэш.
Вӱда Компартий
Сэңымашкэ,
Фашизмлан мучаш лийэш!

Макс Майн.

Румынийыштэ у правитэльствым ыштымэ дэч вара

Румынийыштэ власть дэкэ у правитэльствэ толмаш торговльо дэн финансэ тӱньа могырым кугу рэакцийым тарватэн. Тэвэ, эн кӱлэшан продуктак кум кэчэ коклаштэ 30 процэнт кӱзэн, амэрикан долларын акшэ 170 гыч 200 румыний лэйыш кӱзэн, англичаний фунт ак 860 гач 920 лэйыш кӱзэн, тидыжэ румыний лэй кэнэта волымым ончыкта. Национальнэ банк, крэдитнэ учрэждэньэ да сбэрэгатэльнэ кассэла гыч пыштымэ оксам мöнгэш налмаш койэш. Оксам мöнгэш налмаш пэш массово лийын, крэдитнэ учрэждэньэ дэн сбэрэгатэльнэ кассэ управлэний окса пыштышэ-шамычын йодмыштым шукtэн огыт кэрт. Вэс эллаcэ вальутым массово налэдымашат уло.

Нормым пуат

Кумыжйал пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч ПВХО значоклан нормым пуаш вийан пижыныт. Шукэртэ огыл VII-шэ классыштэ тунэмшэ - шамыч: Максимов В., Кузьмин А., Бэлов И. нормым пуышт. Кызыт моло тунэмшэ-шамычат пуаш йамдылалтыт. Нуно кружок заньатыш кумылын коштыт.

Максимов В.
Морко район.

Григорьэв огэшат шоналтэ

Ындэ вашкэ кокымшо чырыкат пыта. Тугэ гынат, мэмнан Вэсшӱргö нэлэ кыдалаш школышто улыжат ик номыр пырдыж газэт вэлэ лэктын. Тудыжат начар. Рэдактыр Григорьэв Борис пырдыж газэт нэргэн огэшат шоналтэ.

Пионьэр.
Морко район.

Ответственный редактор—
К. А. ЛЭНСКИЙ.

Упол. Марлита № А—4. Тираж 19527 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „М. К."